

Az biztos, hogy azzá válunk, ami ellen harcolunk... Amikor mérgesek vagyunk, és találkozunk egymással, vajon mi lesz az eredménye? Még több harag. Azzá leszel, ami én is vagyok. Ha gonosz vagyok, és te gonosz eszközökkel harcolsz ellenem, akkor te magad is gonosszá válsz, bármennyire helyesnek érzed, amit teszel. Ha brutális vagyok, és te kegyetlen eszközökkel akarsz legyőzni, hozzám hasonlóan brutálissá válsz. Ezt csináljuk már évezredek óta. Vajon van-e más megközelítés, mint az, hogy a gyűlölet gyűlölettel csapjon össze?

Amennyiben erőszakos eszközöket használok, hogy leküzdjem magamban a haragot, rossz eszközöket alkalmazok jó cél érdekében, ezért a jóság megszűnik létezni. Ebben nincs megértés. Nincs transzcendentális harag. A haragot toleránsán kell tanulmányozni és megérteni, nem pedig erőszakkal győzedelmeskedni fölötte. A haragnak számos oka lehet, ezek megértése nélkül nem szabadulhatunk tőle.

Megalkottuk az ellenséget, a gonoszt, mi magunk váltunk ellenséggé, és nem lehet véget vetni az ellenségeskedésnek. Meg kell értenünk az ellenségeskedés okát, nem szabad tovább táplálni gondolatokkal, érzésekkel és cselekedetekkel. Ez a fárasztó feladat állandó öntudatosságot és intelligens rugalmasságot igényel, mivel a társadalom és az állam olyan, amilyenek mi vagyunk. Az ellenség és barát meghatározása gondolatainkban vagy cselekedeteinkben alakul ki.

Felelősek vagyunk az ellenségeskedés kialakulásáért, tehát sokkal inkább fontos tudatában lenni saját gondolatainknak és cselekedeteinknek, mint barátokkal és ellenségekkel foglalkozni. A helyes gondolkodás véget vet ennek a felosztásnak. A szeretet túllép barát és ellenség kategóriáin.

BULÁNYI GYÖRGY

MERRE VISZ AZ ÚT?

Aligha van, aki tagadná Jézus jó szándékát. S aligha van, aki állítani merészné, hogy törekvéseit siker koronázta. Jelen van-e egyáltalán az emberiség történelmében, vagy csak hivatkozunk rá? Csak hivatkozunk rá, de hivatkozásaink elfedik törekvéseit. Vallásos keresztény családban nevelkedve, kispapnak szegődve, hét évig teológiát tanulva, pappá szentelődve – magam is elmentem törekvései mellett. Pedig még meg is szerettem Jézus személyét. Így is elmentem mellette. Hogyan volt ez lehetséges? Úgy, hogy az emberiség jézusutáni történelmének summája: Jézus törekvéseinek elfedése, és bizonyítása annak, hogy semmi sem valósult meg azokból. Lehetséges-e ez, ha egyszer nevének ismételtetésétől hangos e kétezer esztendő? Lehetséges. Azért lehetséges, mert olyasmit tulajdonítunk neki, ami tökéletesen elfedi azt, amit

akart. Életművének jelentőségét abban foglaltuk össze, hogy önként vállalt halálával, és helyettünk, kiengesztelte az Istent. Az Istent, akit ősszüleink vétkével – mi, akik tízezer évvel később születünk – magunkra haragítottunk. A mi dolgunk: elfogadni Jézustól, hogy immár össze vagyunk békítve Istennel, hogy immár semmi sem áll üdvösségünk, megmentődésünk útjában.

Aki az Istent despotának képzeli, szóba állhat ezzel a képtelenséggel. De ez az istenkép bűzlik, emberbúze van. Ember találta ki, akinek a lelke mélyén ott a törekvés, hogy despota legyen: Tomoceanszkatiti, aki képes Gyugyukká nyomorítani embertársait – ahogyan Sántha Ferenc rajzolja Az ötödik pecsétben. Jézus istenének semmi köze ehhez a megalomán örült Istenhez, ehhez az embernek is csak torzóhoz. Jézus Istene inkább a tékozló fiú apjára hasonlít. Ezt az Istent nem kell kiengesztelni. Ezt az Istent nem is lehet kiengesztelni. Ezt az Istent Jézus halála végtelen szomorúsággal tölti el. Azonnal nullifikálja is e halált azzal, hogy feltámasztja Jézust. Ennek az Istennek vagyunk tékozló és nem tékozló lányai, fiai. Ez az Isten a nem tékozlókat magánál tartja otthonában, és mindenét megosztja velük. A tékozlók miatt halálos bánatban van, s amikor abbahagyják a tékozlást, jobban elhalmozza őket javaival, mint a nem tékozlókat. Egyszerűen csak él és szolgálva szeret. Így aztán engesztelhetetlen is. A végtelen szeretet nem ismerhet ilyesmit. A magam szeretete nem végtelen, de én sem vágyom rá soha, hogy engeszteljenek. Ha egy testvérem-gyerelem messzire kóborol, csak arra vágyom, hogy haza jöjjön, és végre megölelhessem. Nem arra, hogy engeszteljenek. Kielégülök attól, hogy hazajött.

Jézusnak esze ágában sem volt Istent engesztelni. Az evangéliumok nem is ismerik ezt a fogalmat; s a szót sem! Jézus csak jó akart lenni, mert az Isten jó, s fiainak, lányainak is az a dolguk, hogy jók legyenek. Jézus meghalni sem óhajtott. Élni akart Isten Országának megvalósulásáért. Hogy Isten tolmácsként nem vállalja, nem vállalhatja, amit tanácsoltak neki, hogy ti. felhagyjon e szerepével, hogy ne legyen tolmács – ez igaz. Hogy a soros főpap – szakmájának megfelelően – ezért Jézust, mint Izrael soron levő tolmácsát-prófétáját, kivégezteti – ez is igaz. De Jézus minden lehető, tőle telhető, megtett azért, hogy ne végezzék ki őt. Az, hogy felhagyjon küldetésével, ez nem volt számára „lehető”. Nem akarta, nem vállalta önként a halált, csak odahelyezte életét, csak elviselte halálát. Ember volt, aki élni akart, de nem vágyott meghalni. Istennek sem volt semmi jó benne, hogy kivégezték őt. Ellenkezőleg: azt remélte, hogy meg fogják becsülni a Fiát.

A kereszténység elmúlt kétezer esztendeje e jézusi halál körül köröz. Úgy köröz, hogy megdicsőíti e halált, ahelyett hogy szégyelné azt az egész emberiség nevében. Annak a nevében, mert nem a zsidók ölték meg, hanem az Istent nem vállaló emberiség ölte meg őt. A zsidók csak kéznél voltak. Akármelyik nép meg-

teszi Jézus küldötteivel ugyanezt. Akármelyik nép főpapja, Kaifása, kész rá. Legfeljebb idő múltával majd bocsánatot kér. A zsidóknál sem Jézus volt az első, akit meggyilkoltak Isten tolmácsai közül; s nem is az utolsó. A kereszténység nem tudja és nem is akarja bevallani, hogy Jézusnak azért kellett meghalnia, mert rendszeridegen volt. Rászolgált a halálra, mert Jézus üzenete valójában ez: Annak ellenére, hogy Isten teremtett világában mozogtok, istenidegen világot csináltok magatoknak. Aki ilyen üzeneteket közvetít, annak meg kell halnia. Aki istenidegennek mond minket, az számunkra rendszeridegen. Aki kihúzza az erkölcsi talajt a lábunk alól, az haljon meg. Az embert, – mindannyiunkat – lehetetlen helyzetbe hozó üzenete miatt a világ és benne a keresztények sem tudnak mást tenni, mint Jézust és minden őt értő követőjét kiutálni a társadalomból, s ha mód van rá, az életből is.

A kereszténység válasza a jézusi üzenetre ezért – a teljes elutasítás. Megcukrozva utasítjuk el: nagyon szép, de utópia. Utópia, azaz Isten teremtett világában nincs hely arra, amit Jézus üzen nekünk, amit az Isten vár az embertől. Nincs, mert Jézus Istene számunkra rendszeridegen. Senki se tagadja, hogy nagyon szép a végtelenül tökéletes meg a végtelenül irgalmas Istennek a képe meg ország-koncepciója is. De mi nem tudunk és nem is akarunk tökéletesek és irgalmasok lenni. Még nem végtelenül, azaz végesen sem. Ragaszkodunk az uralkodáshoz, a többet birtokolni akaráshoz, s az ezeket biztosító jogrendhez. Felhőkanalazásnak, álmodozásnak minősítjük ezeknek az ellenkezőjét; mindazt, ami nem kikényszeríthető. Az emberiségnek és benne a kereszténységnek ez a válasza a jézusi üzenetre. Részletezem ezt egy kicsit. Ha Isten nevében igazolod, hogy uralkodhassam; azaz hogy pl. nem a dolgozók kollektívája, hanem magam nevezhessem ki a tőkémmelett létrehozott vállalatom vezetőit..., s ha ennek következtében adhatom akár százszorosát is az egy dénárnak a vezérigazgatónak, aki utcára teszi a munkavállalókat, ha úgy, ha ezt kívánja a profit, az Isten ellenlábasa, a Pénz...; akkor rendben van. Ha tehát az Isten nevében hirdeted, hogy a Mammon az Isten, s uralkodhatom úgy, ahogy akarok, akkor minden rendben. Akkor építhetsz templomot és liturgiázhatsz benne istenednek, ahogy akarsz.

Ha vallod, hogy igenis a többet birtokolni akarásban van az ember élete, és pert indíthatsz testvéred ellen, hogy megossza veled az örökséget, mert azt gondolod, hogy a birtokolható javak bőségében rejlik az Isten által neked adott élet célja és értelme, – akkor minden rendben. Akkor építheted a templomot és liturgiázhatsz benne. Ha vallod, hogy megvédheted magad azoktól, akik rá akarják tenni kezüket arra, ami a tiéd; hogy megvédheted magad akár perrel, akár világháborúval, de mindenképpen az Istentől eredőnek mondott fegyveres hatalom segítségével /mert hiszen az Isten szolgálatában viselünk és forgatunk kardot, s ezt a szentírások is tanúsítják/, akkor építheted a templomot

és liturgiázhatsz benne... a többet birtokolni akarás és a fegyveres hatalom Istenének. Akit aztán mindenhatónak is fogsz nevezni meg a Seregek urának-istenének is, ahogy Jézus soha nem titulálta Atyját. Akkor... Csakhogy ez a véres és tőkés Isten nincsen. Ha megvallod ezt az Istent, aki nincsen, akkor felépítheted büszke és látható épületét annak a látható egyháznak, amelyen a pokol kapui sem vesznek erőt. Nem vesznek? Nem bizony, mert a joggal, a megvédhető igazsággal, a fegyverek igazolásával már be is vannak építve egyházadba a pokol kapui. Már rég erőt vettek rajta.

„*Oh ha talán vagytok, kik meghallgattatok eddig,
El ne ijedjete, a hadakat nem folytatom én most*”

– írja Vörösmarty a Zalán futása IX. énekében. Nem folytatom az eddigieket, a hadakat, amikkel bizony le akarom rombolni mindazt, ami századoknak, évezredeknek kedves, vagy legalább is megszokott. Az ember tiszte: időnként megállni és kérdezni. Azt is, hogy nem tévedek-e. Azt is, hogy nem tévedett-e Jézus is. De hát ő az Isten Fia! Hogyan tévedhetne?! Hagyjuk akkor el most e második kérdést! Legyen elég annyi, hogy: nem tévedek-e én. Nem tévedünk-e mi, barátaim? Akkor is, ha Jézus nem tévedett, és igaz mindaz, amit mondott? És igaz mindaz, amit tanultunk tőle?

Hátha nem így verik a cigányt, ahogy elmondtam? Hanem hogyan? Egyfajta kettős könyveléssel. Az egyik könyvbe róják a történelmet, ami olyan, amilyen. Benne van Jézus meg a többi kiközösített, kiátkozott is: a kereszt, a kínváltások, meg a máglya. De Istennek van egy másik könyve is. Abba van feljegyezve a szentek imája és áldozata. A szenteké, akik róják Kalkutta utcáit, hogy illő módon haljanak a holtak. Akik járják a Trastevere sikátorait, hogy Kalazancius megmossa és betüvetésre meg hittanra okítsa az utcán kallódó gyerekeket. A szenteké, akikről Kosztolányi ír a Számadásban:

*Térdelve, föltárt hassal, láncra kötve,
Templomba, kórházakba, börtönökbe
Lassan vonul a roppant karaván,
Siess te is oda, igaz körödbe
s – égő kanóc – lobogj velük örökre
elégedetlenség szent olaján.*

Nem írhatom ide az egész szonett-koszorút, amely beszédesen tanúsítja, hogy van egy másik út is, és ez sem lehet idegen Jézustól. Helye van az üzenetben! Mondjátok meg Jánosnak, hogy a vakok látnak, a sánták járnak, leprások tisztulnak... és a szegényeknek hirdetik a jóhírt. És elküldte őket kettesével: Gyógyítsátok meg a betegeteket és hirdessétek az Isten Országát! – Dolgozzál te is e másik könyvnek, amelybe a szentek imáját és áldozatát írják, és többre mész vele, mintha elégetnek a Campo di Fiori-n, mint Giordano Bruno-t, vagy az innsbrucki székesegyház tövében, mint Hutter Jakobot. Így mentsd meg lelkedet, és akkor békén mondhatod imádat a székesegyházban.

Ki ismeri Teréz anya ezernyi névtelen lányának nevét? Nem tettek-e annyit Isten Országáért mint e félszázad összes elnémitott teológusai, akiknek nevét zászlóként lobogtatják a Kaifások orra alá? Fontosabb-e a hírnév, mint a tett? Azt mondod, hogy kötelez téged a hűség a megismert teljes jézusi üzenethez; az, hogy közvetítsd Isten egész üzenetét! Mit érsz el vele? Néhány kiadvány feljegyzzi neved és kálváriad. De a „hívek” Kaifás intésére ma is kiáltják a Feszítsd meg!-et. Kiközösítenek, elszigetelnek, búra alá helyeznek, s kiszívják alóla a levegőt. Csak azt éred el, hogy Isten soros tolmácsát megint elnémitják. Legfeljebb azt éred el, hogy az érzékenyebb lelkű Kaifásoknak lelkiismeret-furdalásuk támad. Csak azt éred el, amit Jézus: istenkáromlónak bélyegeznek. Esetleg rehabilitálnak pár száz évvel halálozód után, amikor már igazán semmi szükséged sincs rá. Amikor a világnak se nagyon van szüksége rehabilitációra, mert az óvodások is tudják már, hogy a Föld forog a Nap körül. Aztán gondold meg: igaz ugyan, hogy Isten Jézus által közölte velünk az idők végezetéig érvényes üzenetét, de még csak kétezer esztendő telt le. Van idő, hogy megvalósuljon az is, ami ma még nem lehetséges. Nem látod, hogy a szentek imája és áldozata az, ami ma lehetséges? Tett, ami termékenyít, ami nem pusztá prófétai szó? – Szó, ami csak falra hányt borsó Kaifásnak is, meg a „híveknek” is.

A történelem uráé az egész kettős könyvelés. Isten számba veszi a ki nem mondott szót, üzenetet is, ha imádság és tett van mögötte. Bízzál benne, hogy van kettős könyvelés, s te írd életedet bátran a másik könyvbe, majd Isten elvégzi a végső számadást, s abban ott lesznek a te imádságaid és tetteid is. Megérted-e, hogy a prófétai szóval sem tegnap, se ma nem mész semmire? Ma sem, ahogyan kétezer éve sem. Csak Golgotára mész.

Mindazonáltal. Mindazonáltal. Mindazonáltal. Háromszor is mindazonáltal! Jézus tudta mindazt, amit az előző fejezetben elmondtam, vagy sem..., de ő egyszerre írt Isten mind a két könyvébe. Jót is tett, meg ki is hirdette Isten végérvényes üzenetét, az Isten Országát.

Kovács Imre 1937 tavaszán megírta A néma forradalom c. könyvét A királyi törvényszék rögvést elítélte őt nemzetgyalázásért. Azt mondta el könyvében, hogy a feudalizmus, a nagybirtok halálos ölelésében a magyar agrárproletáriátus, a 3 millió magyar koldus, egykézis és kivándorol és szektákba menekül. Ez a harmadik is azt jelentette, amit az egykézis és a kivándorlás. Azt, hogy lemondott a földi jövőről, sorsának jobbra fordulásáról, s már csak az égi hazában reménykedik. Nem sokáig tartott az agrárproletáriátus jámbor hívó mozgalmá és buzgalma. Hitler megmozdulására kaszáskeresztesekké lettek, majd a vörös hadsereg ideérkezéssel – ha félve és bizonytalanul is – de meghallották a Párt földosztásra felhívó szavát. Ahogyan Galileában történt. A csodálatos kenyérszaporításakor, amikor is megindult Jézus felé

ötezer férfi, hogy királlyá tegye. Jézusnak gondot okoz a megvendégelték tudatában lejátszódó félreértése az Isten Országának, s tanítványaival Szíriába menekül hosszú nyári vakációra – mielőtt át akarnák őt a galileaiak ültetni Heródes vagy Kaifás székébe. Valami új stratégiát kell kieszelnie, hogy megértse Galilea népe, hogy az Isten Országa valahogyan másképpen készül. Nem úgy hogy valakit királlyá tesznek. De Kovács Imre magyar agrárproletárjainak szektát elhagyása is, Galilea népének Jézus felé indulása is világosan mutatja, hogy a csak az égi hazában reménykedés természetellenes, az ember végső kétségbeesésének terméke. Akárki és akármi történelmi esemény – pusztai vendégség, Hitler vagy Sztálin – visszahozza az ember reményét. A reményt, hogy élni tudunk Isten teremtett világában is, nem csak a teremtetlen, égi hazában. Isten előbb idelent vendégeli meg az embert.

Mondok három nevet a magyar reform-korból: Széchenyi, Vörösmarty, Petőfi. Mindhárman mélyen vallásos emberek voltak, habár nem biztos, hogy minden vasárnap templomba jártak. Közös jellemzésükre idézem Petőfi egy versének néhány sorát, melyben ugyan csak magát rajzolja. Húsz éves volt mindössze, amikor írta. A címe: Én.

*A világ az Isten kertje,
Gyom s virág vagytok ti benne,
Emberek!
Én e kertnek egy kis magja,
De az úr ha pártom fogja:
Benne gyom tán nem leszek.*

Különbeket, mint ők, e háromnál a múlt század első feléből nem ismerem. De eszük ágában sem volt igénybe venni a kettős könyvelést. Egyiket golyó találta, a másik kettőnek elméje elborult. Nem voltak Jézust értő emberek, de félre sem értették őt, miként a pusztai megvendégelték, s miként a keresztyény kétezer esztendő. A múlt század első felében nem volt kiktől tudomásul venniök, hogy mit akart a názáreti ács. De Jézus felé tapogattak, ha nem is jutottak el hozzá. Tudtak arról, hogy Isten az embernek adta a Földet, s a csúnyácska hazát szebbé akarták tenni. S feltették maguknak a kérdést, hogy mi végre vagyunk a világon, s válaszoltak rá: egy nemzetet kivívni a mély süllyedésből. S nem az volt az ambíciójuk, hogy ágyban párnák között haljanak meg. Törekvéseikből lett Lánchíd, Tisza-szabályozás, s minden igazra, jóra, szépre és szentre nyitott nemzeti irodalom. Nemzeti!? S ennek mi köze az Isten Országához? Van köze, mert csak nemzeti irodalom létezik. A Biblia is – ha tetszik, ha nem – zsidó nemzeti irodalom. Lehet, hogy valaki nem ismeri az evangéliumot és Jézust, de azt, hogy embertársain segítenie kell, azt tudnia kell a nemzeti irodalmakból is, ha ember és az embert megteremtő Isten Lelke van abban, aki írja és olvassa ezt a nemzeti irodalmat.

Bizony többet akartak, mint Kalkutta utcáin összeszedni a haldoklókat. Kilenc millió jobbágnak

akartak emberibb életet. S e jobbágyok képviselőjének a gyermek-Széchenyi – szülei akaratóból – kezét csókolt még, mert tőlük kapják a kenyeret. Álljunk meg! De hiszen forradalom, szabadságharc, csaták, fegyverropogás, Világos, önkényuralom lett a következménye nagy-nagy jó szándékunknak! Belé is örült Széchenyi is, Vörösmarty is; Petőfi meg belehalt Segesváron. Sorsukból kellene valamit nekünk, késő unokáknak megtanulnunk. Mit? Az evangéliumot, amit a názáreti ács hirdetett.

Illenek valamit világosan látnia a keresztény embernek. Az emberiség eddigi történelme utópiának minősíti az evangéliumot. Az evangélium viszont mára utópiának bizonyítja már az emberiség eddigi történelmét. A Tisza-pusztulás kicsiny előjele az ökológiai katasztrófának. Uganda, Koszovó, Csecsenföld, öböl-válság – pedig jelei annak, hogy nem lesz, és nem lehet a Föld a nem-szelideké. S az egyre végzetesebbé táguló különbség a kevés gazdagok, és a milliárdnyi szegény között előreveti árnyékát a neoliberalizmus, a jelenlegi gazdasági rend, tarthatatlanságának és összeomlásának is. S mindez együtt – annak, hogy a Föld nem lesz a miénk, ahogy Vörösmarty énekelte:

Sóvár szemmel néz az ég felé, Mert hajh a Föld! Az nem övé.

Amint mondtam, illenek valamit világosan látni. Mit? Azt, amire Marx tanított, ha már Jézustól nem akarjuk tudomásul venni, amit a gazdag ifjúnak mondott. Azt, hogy nem akarhatsz többet birtokolni, mint amennyi testvérednek jut. A pleonexia, a többet birtokolni akarás, amikor már hatmilliárdan élünk a földön, a biztos ökológiai vagy/és nukleáris katasztrófa előidézője.

Marx nem Jézus, hanem az emberi történelem tanítványa. Úgy tudta, hogy az ember – még ha a megváltó proletariátushoz tartozik is – magától soha nem adja közösbé, ami az övé; tehát erőszakkal el kell venni tőle. Kísérletét a Szovjetunióban s kapcsolt részeiben, minálunk is, a neoliberalizmus ereje tönkre verte, bár Kínában egyelőre még lábán áll.

De hiába áll, mert a történelem tanítja, hogy szuronyokkal sok mindent lehet tenni, csak ülni nem lehet rajtuk. Idő kérdése csak, hogy a kínai terrornak is vége szakadjon. Jézus viszont – Marx ellenében – úgy tudta, hogy az ember az Isten népe is. Az Isten népe viszont képes arra, amire az az ember, aki nem tartozik Isten népéhez, még nem képes. Itt az idő, most vagy soha – mondom Petőfivel. És kérdezem: van-e Istennek népe? Van-e nép, amely képes lemondani a pleonexiaról? Van-e nép, amely beéri annyival, amennyi testvérednek jut?

Ezt a kérdést nem lehet megkerülni. Ezt a kérdést nem lehet kikerülni. Ki kell találnia az Isten népének valamit, hogy mindenki dolgozhassék az Isten Országának szőlejébe, s ne legyen zúgolódás, hanem érje be mindenki az egy dénárral. A tőkéstársaságok

világuralmát nem tudjuk megdönteni; de azt, hogy az Isten népén uralkodhassék, megakadályozhatjuk. Hogy a tőkés egyikünknek egy dénárt ad, másikunknak meg százat, ezt az istentelenséget nem tudjuk megszüntetni. De azt, hogy akármennyit is ad, mi, az Isten népe, megosztozunk rajta, megtehetjük. Rajtunk áll. Hogy ne szüntethesse meg munkahelyeinket – ma az enyémet, holnap a tiédet –, nem akadályozhatjuk meg. De azt, hogy a sétálni küldöttnek ugyanúgy jusson kenyér, mint akinek megmaradt a munkája, megtehetjük. Hogyan lesz ebből valóság? Nem tudom. Nem is kell tudnom. Annak a kisközösségnek kell tudnia, amelyikhez tartozom. Amelyiknek ezt az osztozást Isten dicsőségére, ember javára, Isten és ember örömeire el kell végeznie. Mert sem a cserebogarak halhatatlanságával, sem Jézus szavainak analizálásával nem érdemes foglalkozni, ha nem születik meg belőle az isteni, a jézusi tett.

Tudomásul kell venni, hogy ez a kairos, a mostani idő, követelménye. Hogy mellébeszélés, hogy Isten Országát lehet kommuna nélkül is építeni, meg lehet kommunával is, ha valaki éppen úgy akarná. Hogy mellébeszélés, hogy – most idézet következik – „erre lehet nevelni, biztatni, lehet példákat felmutatni, lehet és kell imádkozni, de teljesítési elvárásokat kár erőszakolni.” Ezeket a szavakat a Bokor kommuna- vitájából idéztem. Azért mellébeszélés az idézett szöveg, mert arra, ami e szövegben kárnak mondatik, senkinek nincsen semmiféle lehetősége.

Csak arra van ugyanis lehetőségünk, hogy elmondjuk, amit Jézus a gazdag ifjúnak elmondott. Jézusról, pedig talán még sem lehet azt mondani, hogy nem várja ki a Lélek mozdulását, hanem erőltet, és teljesítési elvárásokat erőltet. Nem erőlteti! Annyira nem erőlteti, hogy hagyja elmenni a gazdag ifjút. Szavai azonban egyértelműek: nem teszik lehetővé Isten népe számára, hogy a testvéri osztozás nélkül is Isten népének képzelhesse magát. Hagyja elmenni a gazdag ifjút, s a vele maradóknak, a kommunában élőknek, mondja el a szomorú valóságot, hogy a gazdagnak, a nem-osztozónak nehezebb bejutnia az Országba, mint a tevének átbújnia tú fokán.

S most megismétlem, amit az elején mondtam. Aligha van, aki állítani merészelné, hogy Jézus törekvéseit siker koronázta volna. Jelen van-e egyáltalán az emberi történelemben, vagy csak hivatkozunk rá? Csak hivatkozunk rá, de hivatkozásaink elfedik törekvéseit. S mért van ez így? Mert nincs módja Jézusnak teljesítési elvárásokat erőszakolni. Mert nincs módja azt tenni, amit kárnak mondott az idézett szöveg. Mert Jézus csak hívni tudja, azokat, akinek van fülük a hallásra. Minden erőltetés nélkül. Mivel is erőltetne? Szavával?

Nem képes reá, mert van fülünk a becsukásra.